

ONLINE

*výsledky
prieskumu*

VÝZVY^o

Marek Madro, Zuzana Juránková, Veronika Kohútová, Boris Katrušín

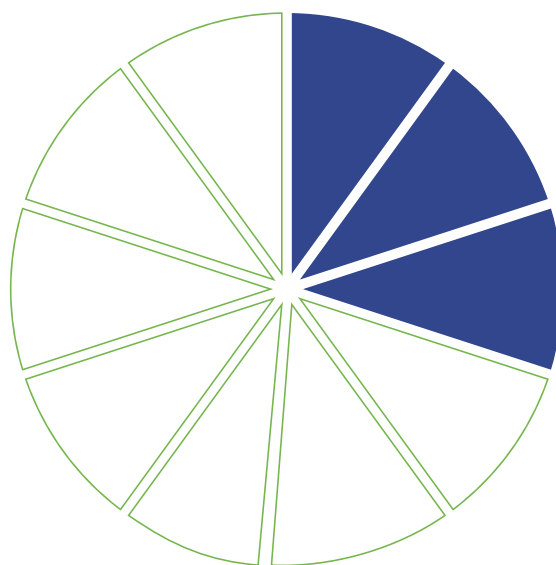
Hlavné zistenia prieskumu „ONLINE VÝZVY“

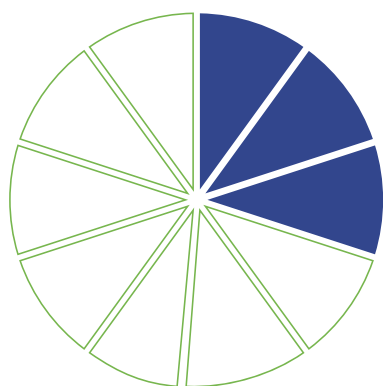
Realizované s finančnou podporou
predsedu vlády Slovenskej republiky.
Ďakujeme

***Z mladých, ktorí sú vyzývaní
do online výziev sa 71,5%
do online výziev zapája.***

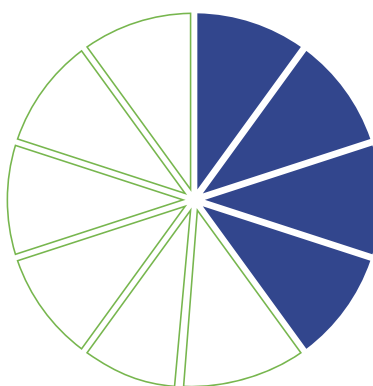
71,5%

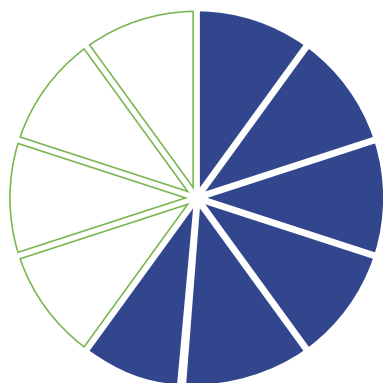
Najčastejšie využívané sociálne siete mladými ľuďmi sú:

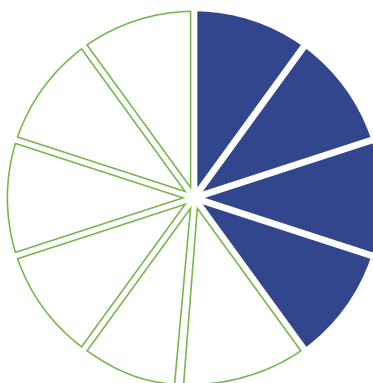
*Instagram
66,3%*

*TikTok
57%*

*Snapchat
40,9%*

*YouTube
55,1%*

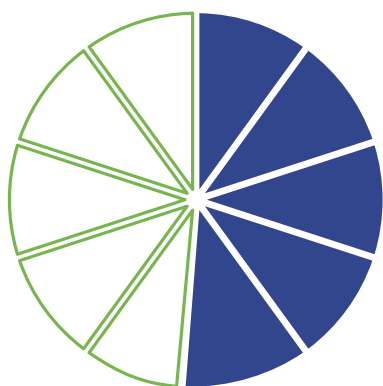
Z mladých ľudí, ktorí sa zapájajú do online výziev:

36,6% nemá nikoho dospelého, s kým by mohli hovoriť o rizikách online výziev

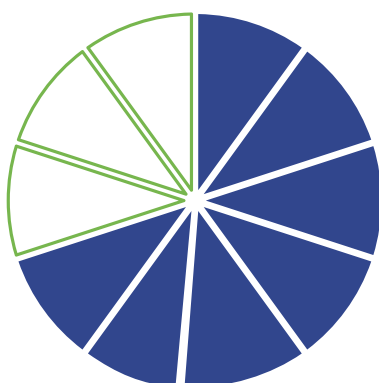
29,9% sa nemôže s rodičmi otvorene rozprávať o rizikách online výziev

37% sa nemôže s učiteľmi otvorene rozprávať o rizikách online výziev

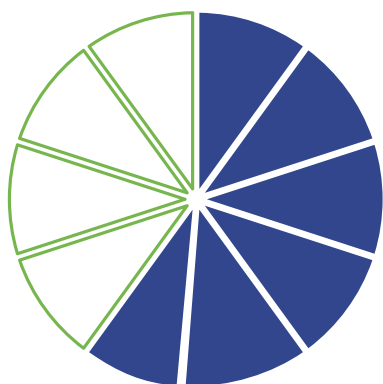
Ak by sa mladí ocitli v nebezpečí počas online výzvy, môžu sa spoľahnúť na:

53,3%
rodičov/rodinu

27,2%
učiteľov
/šk.psychológov

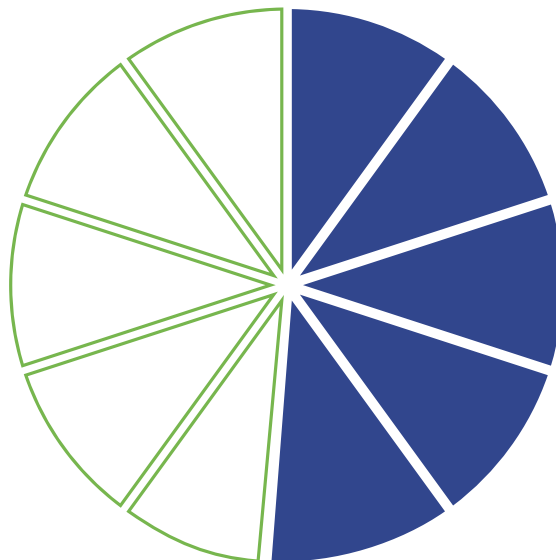

43,4%
kamarátov

25,2% mladých ľudí,
**ktorí sa zapájajú do online výziev
nezvažujú riziká predtým,
ako sa do online výzvy zapoja.**

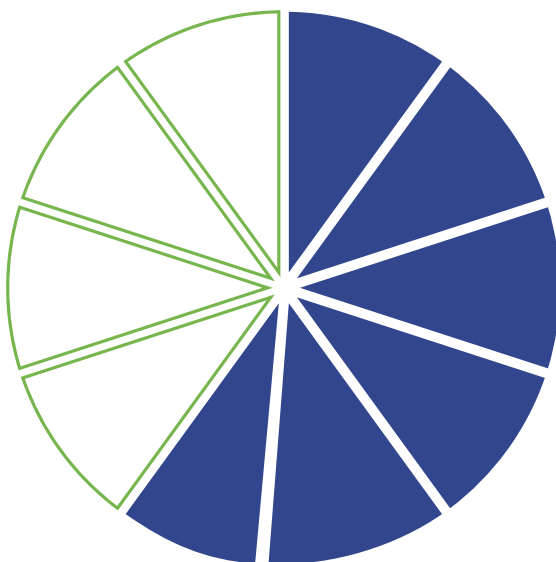
***Z tých, čo používajú TikTok
sa do online výziev zapája***

47,1%

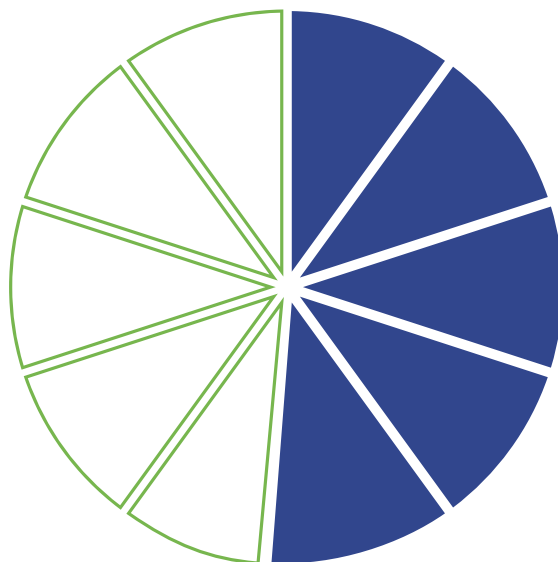
***Z tých, čo používajú Instagram
sa do online výziev zapája***

43,2%

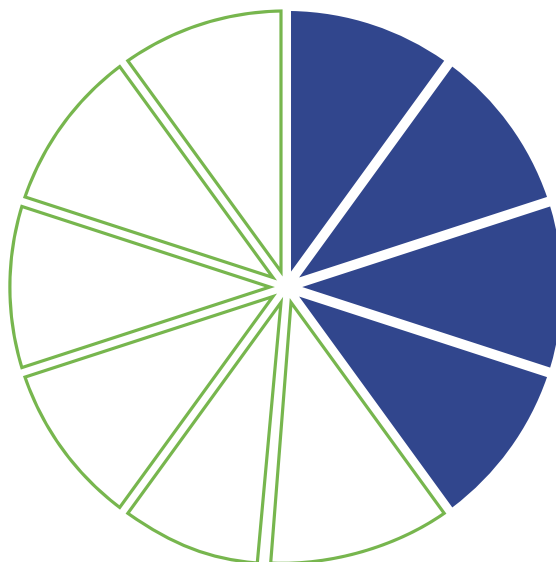
***Z tých, čo využívajú Snapchat
sa do online výziev zapája***

48,1%

***Z tých, čo využívajú OnlyFans
sa do online výziev zapája***

63,2%

Online výzvy – interpretácia výsledkov z psychologického/vývinového hľadiska

Online výzvy na sociálnych sieťach sa v posledných rokoch stali bežnou súčasťou relatívne veľkej skupiny mladých ľudí. Hoci niektoré online výzvy sú v zásade neškodné, mnohé môžu predstavovať väčšie či menšie riziko pre mladých ľudí. Zapájanie sa do online výziev na sociálnych sieťach robí vrásky na tvári nielen rodičom, ale aj odborníkom, ktorí s mladými ľuďmi pracujú. Dôvodom je najmä to, že niektoré online výzvy môžu viesť k vážnemu poškodeniu fyzického či duševného zdravia, alebo inému nebezpečenstvu, ktoré môže mladého človeka negatívne ovplyvniť.

Výsledky nášho výskumu zistili, že do online výziev sa zapájajú mladí ľudia bez ohľadu na to, či ide o dievča alebo chlapca, alebo či pochádza z mesta alebo dediny. Taktiež je súvislosť s vekom zanedbateľná a nemôžeme teda povedať, že by sa výrazne viac zapájali do online výziev mladší, či starší. Dá sa teda povedať, že zapojenie sa do online výzvy sa potenciálne môže týkať ktoréhokoľvek mladého človeka.

Ak by sme sa na zapájanie sa do online výziev pozreli z vývinového hľadiska, do istej miery by sme takéto správanie mohli považovať za relatívne normálne. Mladí ľudia sa v období dospievania, či adolescencie, odpútavajú od rodičov, čo sa prejavuje v oslabení noriem a hodnotového systému. V tomto období častejšie zneisťujú postavenie autority dospelých a konfrontujú ich pravidlá (Levine, Munsch, 2016). Zároveň, pri hľadaní nových hodnôt a noriem sa častokrát uchylujú k nekritickému prijímaniu iných názorov (Thorová, 2015).

V období dospievania získavajú omnoho väčšiu váhu rovesníci. Z tohto dôvodu sú na hodnotenie zo strany svojich rovesníkov a okolia veľmi citliví. Dá sa povedať, že mladí ľudia majú určitú predstavu imaginárneho publika a značnú energiu vynakladajú na to, aby sa pred týmto „publikom“ určitým spôsobom prezentovali (Levine, Munsch, 2016). V súčasnosti sa toto publikum presunulo z fyzického sveta aj do online prostredia. Mladí sa chcú prezentovať nielen pred svojimi spolužiakmi či kamarátmi zo svojho okolia, ale svoje publikum hľadajú v širšom, aj online, okruhu.

V súlade s týmito zmenami sme v našom výskume zistili, že mladí ľudia, ktorí viac komunikujú o online výzvach so svojimi kamarátmi (rovesníkmi), pre týchto mladých ľudí sú práve druhí ľudia (rovesníci) dôležití pri tom, keď sa rozhodujú, či sa do online výzvy zapoja a zároveň sa títo mladí ľudia viac zapájajú do online výziev pod nátlakom a vplyvom druhých ľudí. Títo mladí ľudia zároveň nachádzajú/vnímajú viac špecifik, pre ktoré sú online výzvy lákavé.

Práve zapájanie sa do online výziev sa zdá byť nielen zdrojom zábavy, ale aj spôsobom ako mladí ľudia získavajú pozitívnu pozornosť okolia a pociť, že sú súčasťou väčšej komunity (Abraham et al., 2022). Túžba byť súčasťou určitej sociálnej skupiny môže viesť k nasledovaniu očakávaní skupiny v súlade s normatívnym sociálnym vplyvom, kedy človek nechce vytrčať z davu, byť čiernou ovcou skupiny, a tak sa podvolí tomu, čo od neho očakáva skupina, či ako sa táto sociálna skupina správa (Nail et al., 2000). Sociálny priestor, resp. sociálnu skupinu ako významný faktor sme identifikovali aj v našom výskume, keďže významne viac sa do online výziev zapájali tí, ktorí boli k tomu vyzývaní, a tí zároveň viac vyzývali ďalších do online výziev. Dá sa povedať, že zapájanie sa do online výziev môže byť v určitých skupinách normou, či správaním, ktoré sa očakáva od jej členov.

Nasledovanie noriem skupiny s cieľom byť obľúbený môže v určitých situáciách viesť k rizikovému správaniu. Zapájanie sa do rizikového správania môže súvisieť s viacerými faktormi. K zapájaniu sa napomáha presvedčenie adolescentov o jedinečnosti ich zážitkov a prežívania a teda pocitu, že ich nikto nemôže pochopiť, nikto nemôže zažiť to, čo oni, a teda aj to, že negatívne následky či riziká, ktoré sa stali ostatným, sa ich netýkajú – lebo im sa to nemôže stať (Alberts et al., 2006). Ďalším dôvodom podporujúcim rizikové správanie je oslabenie autoregulácie správania počas adolescencie, skrz nerovnomerné dozrievanie mozgových centier, ktoré zodpovedajú za spracovanie emócií (limbický

system) a centier pre riadenie správania (prefrontálny lalok) (Janošová, 2016). Aj keď majú adolescenti už dostatočnú kognitívnu kapacitu na identifikovanie teoretického rizika, ak sa ocitnú v reálne nebezpečnej situácii, pri rozhodovaní sa viac podliehajú emóciám. Finálne rozhodnutie je viac ovplyvnené snahou zapáčiť sa rovesníkom ako reálnym zhodnotením rizikovosti a potenciálnej nebezpečnosti situácie (Steinberg, 2005).

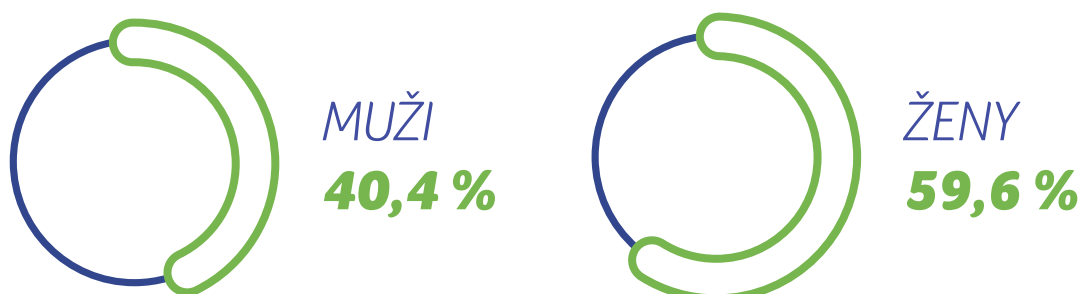
Určitá miera rizikového správania, ako aj egocentrizmus a pocit jedinečnosti sú prirodzenými sprievodnými javmi dospievania, ktoré podporujú individualizáciu a budovanie nezávislosti (Levine & Munsch, 2016). Keďže mladí ľudia ešte nemajú dostatočne vyvinuté centrá mozgu, ktoré kontrolujú a regulujú impulzívne správanie (Casey et al., 2005) a v reálnych potenciálne rizikových situáciách stále podliehajú emóciám a vplyvu rovesníkov (Steinberg, 2005), zameranie sa na samotné vzdelávanie o rizikách sociálnych online výziev nemusí byť samo o sebe dostatočné, keďže schopnosť rozhodovania sa ešte len vyvíja (Falgoust et al., 2022). Okrem práce s mladými ľuďmi sú potrebné opatrenia na samotných sociálnych sieťach, či už algoritmy, ktoré vyhľadávajú a blokujú nebezpečné online výzvy; postihovanie tých, ktorí takéto výzvy šíria, ale aj rozširovanie dostupnosti psychologickéj podpory a pomoci pre mladých ľudí (Falgoust et al., 2022). Abraham et al. (2022) navrhujú inovatívny prístup zameriavajúci sa nielen na varovanie o potenciálnych rizikách zapájania sa do online výziev, ale vytváranie virálneho obsahu. V podstate ide tiež o online výzvy, ktoré by ale navádzali na pozitívne správanie. Náročnosť spočíva vo vytvorení takej pozitívnej online výzvy, ktorá bude dostatočne virálna a mladí ľudia ju budú ochotne zdieľať, a získavať z nej pozitívne sociálne odmeny, ako pri bežných online výzvach.

V súvislosti s ochrannými faktormi, výsledky tohto výskumu naznačujú, že čím viac mladí ľudia komunikujú o online výzvach s dospelými (rodičmi, učiteľmi,...), tým viac poznajú aj to, aké majú možnosti pomoci, ak by sa dostali do nejakých ťažkostí. Zároveň sme zistili, že mladí, ktorí viac komunikujú s dospelými a vo väčšej miere poznajú možnosti pomoci, zároveň viac zvažujú riziká, ktoré im môžu online výzvy priniesť. Tieto výsledky sa zdajú byť v súlade s výsledkami nášho predchádzajúceho výskumu (IPčko/Kohútová, et al. 2018), kde sme zistili, že čím väčšiu dôveru mali k rodičom, a čím viac navzájom komunikovali, tým sa správali menej rizikovo/probémovo na sociálnych sieťach.

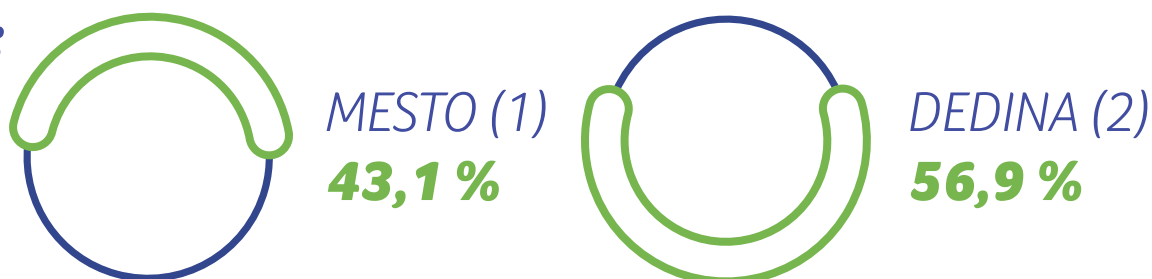
Percentuálne vyjadrenie u tých, ktorí sa zapájajú do online výziev

Výskumná vzorka:
2770 respondentov

Pohlavie

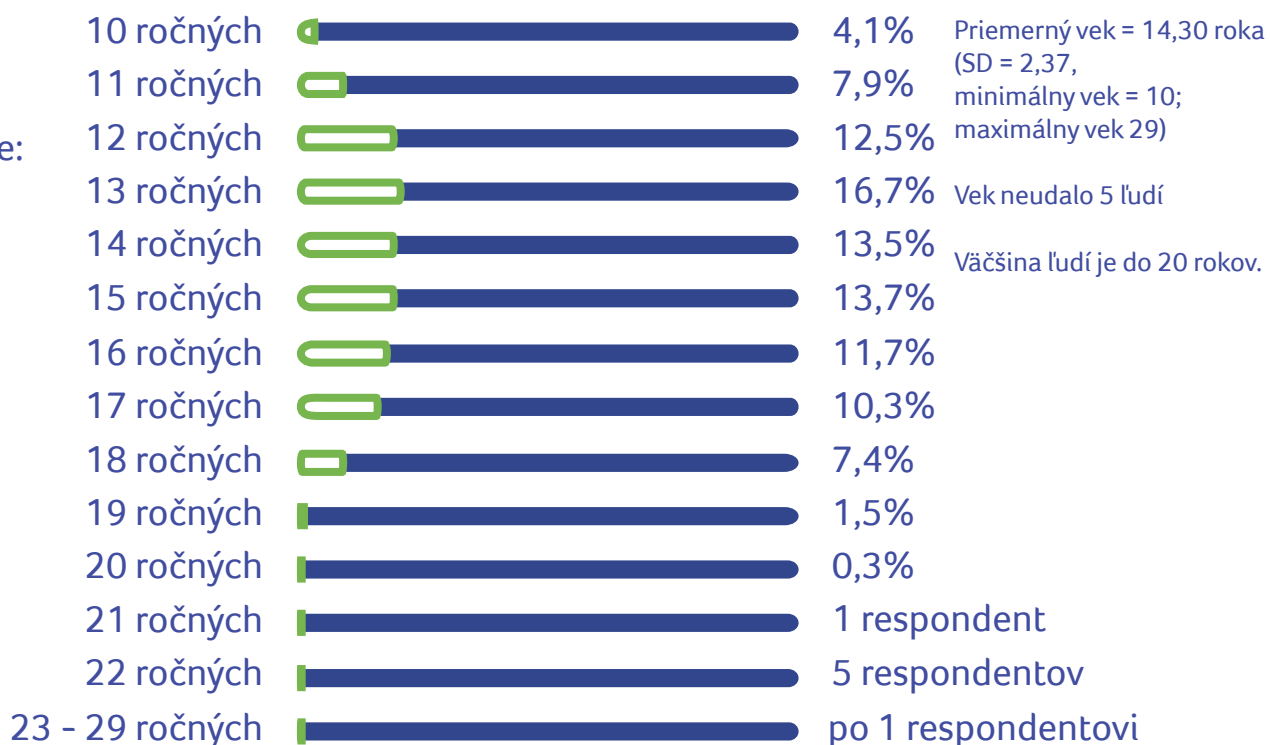

Bývanie:

Vek:

Vekové
rozloženie:

Vekovo to najlepšie reprezentuje mladých ľudí od 10 do 18 rokov

Metódy

Dáta boli získané prostredníctvom vyplnenia dotazníkovej batérie prostredníctvom platformy Google forms. Dotazníková batéria pozostávala z demografických údajov (vek, pohlavie, bývanie v meste/na dedine), otázok zameraných na využívanie sociálnych sietí; zapájanie sa, vyzývanie do online výziev. Následne bolo úlohou respondentov zhodnotiť na 30 položkách mieru súhlasu/nesúhlasu s tvrdeniami, ktoré sa týkali online výziev. V závere dotazníkovej batérie respondenti vyplňali otázky týkajúce sa skúseností so službami organizácie IPčko. Dotazník bol anonymný. Respondenti mohli kedykoľvek prerušiť vyplňanie a zrušiť účasť vo výskume.

Analýzy

Dáta boli analyzované v programe Jamovi (jamovi, 2022).

Otázky týkajúce sa špecifik online výziev boli na základe obsahu rozdelené do 8 faktorov (kategórií): lákavosť; odmietanie online výziev; online výzva pod nátlakom; význam iných na zapojenie sa do online výziev; komunikácia o online výzvach; ignorovanie rizika; komunikácia s dospelými o online výzvach; poznanie možností pomoci. Všetky vytvorené faktory malo dostatočnú vnútornú konzistenciu.

Využitie boli viaceré analýzy. Výsledok bol považovaný za štatisticky významný ak hladina významnosti bola na úrovni $p < 0,05$.

Použili sme Chí-kvadrát test pre dve nezávislé nominálne premenné, pričom na hodnotenie miery efektu sme použili Cramerovo V. Táto analýza bola využitá na overenie súvislosti

- medzi demografickými premennými (pohlavie, mesto/dedina) s tým, či sa zapájajú do online výziev, či vyzývajú do online výziev iných, a či sú oni vyzývaní do online výziev;
- medzitým, či sa zapájajú do online výziev, sú do online výziev vyzývaní a vyzývajú iných do online výziev;
- medzi využívaním jednotlivých sociálnych sietí s tým, či sa zapájajú do online výziev, či vyzývajú do online výziev iných, a či sú oni vyzývaní do online výziev

Následne bol použitý Mann-Whitneyho U-test na zisťovanie rozdielov medzi 2 skupinami. Na hodnotenie miery efektu sme použili Cohenovo d. Táto analýza bola využitá na overenie rozdielov:

- rozdielov vo vnímaní špecifik online výziev (jednotlivých faktorov) podľa pohlavia a bývania v meste/dedine;
- rozdielov vo vnímaní špecifik online výziev (jednotlivých faktorov) podľa zapájania sa do online výziev;
- rozdielov vo vnímaní špecifik online výziev (jednotlivých faktorov) podľa využívania jednotlivých sociálnych sietí.

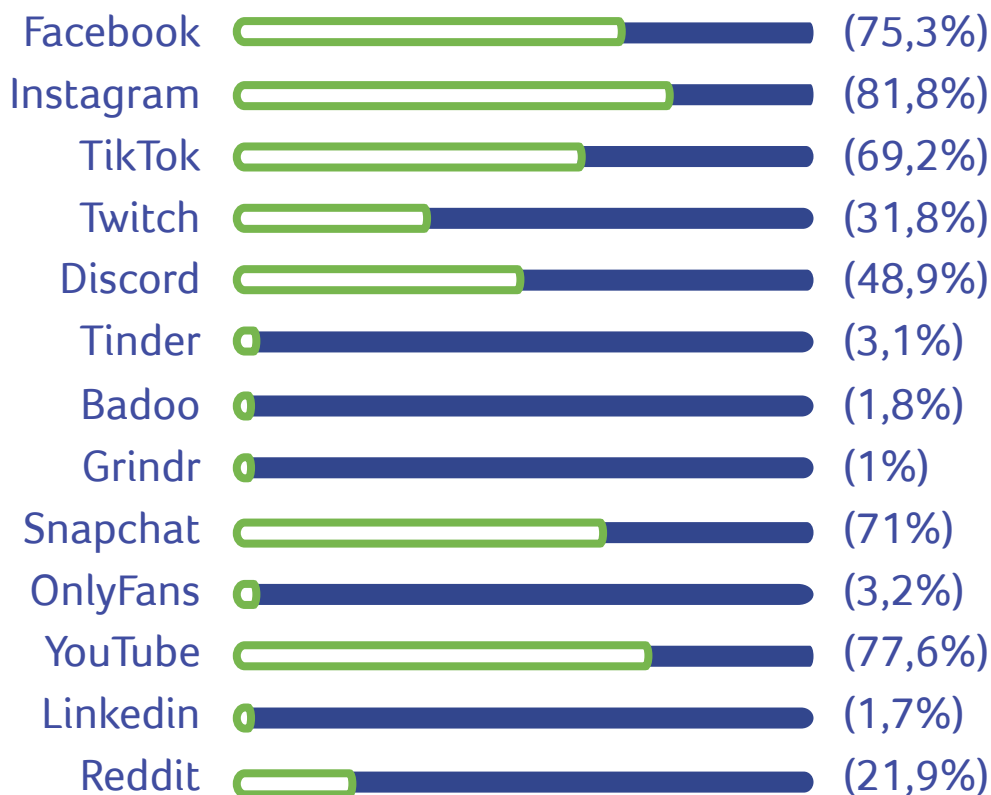
Vypočítaný bol aj Pearsonov korelačný koeficient na zistenie vzájomných vzťahov pri 2 kontinuálnych premenných:

- špecifiká online výziev (faktorov) v súvislosti s vekom a zapájaním sa do online výziev;
- súvislosť špecifik online výziev (faktorov) medzi sebou navzájom.

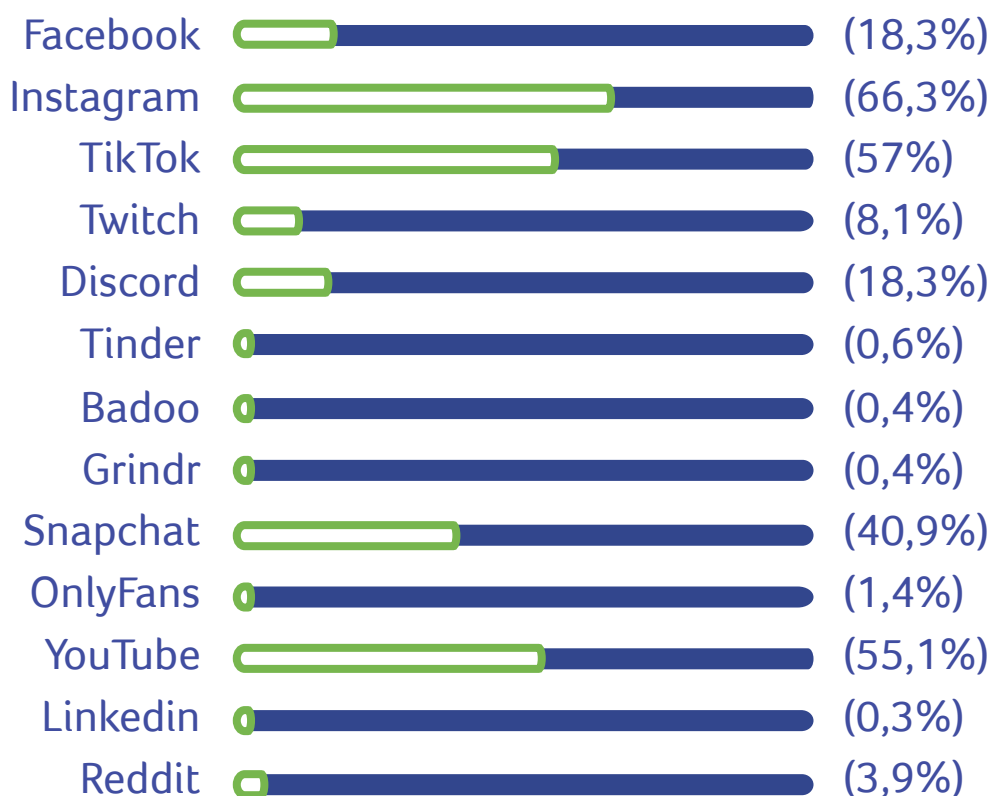
Pri percentuálnom vyjadrení súhlasu/nesúhlasu s jednotlivými špecifikami online výziev sme popisovali len respondentov, ktorí sa do online výziev zapájajú. Vyjadrenie súhlasu zahŕňa dve krajné odpovede (skôr alebo úplne súhlasím); Vyjadrenie nesúhlasu zahŕňa dve krajné odpovede nesúhlasu (skôr alebo úplne nesúhlasím); Zvyšné % sú vyjadrenia, ktoré hovoria o tom, že s daným tvrdením ani súhlasia ani nesúhlasia, resp. s ním súhlasia stredne.

Sociálne siete a online výzvy

Profil na sociálnej sieti

Najčastejšie využívané sociálne siete

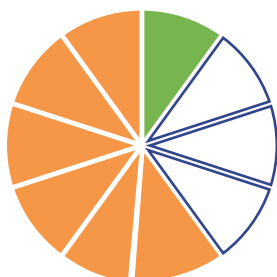

Percentuálne vyjadrenie u tých, ktorí sa zapájajú do online výziev

1) LÁKAVOSŤ

1a) 1. Pozornosť ostatných je to, čo ma na online výzvach láka najviac.

Nesúhlasí
61,2%
Súhlasí
11,8%

1b) 2. Adrenalín a dobrodružstvo je to, čo ma na online výzvach láka najviac.

Nesúhlasí
42,2%
Súhlasí
34%

1c) 3. Prekonanie samého/samej seba je to, čo ma na online výzvach láka najviac.

Nesúhlasí
36,5%
Súhlasí
38,2%

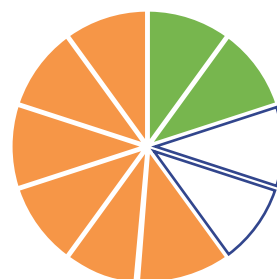
1d) 4. Prekonanie nudy je to, čo ma na online výzvach láka najviac.

Nesúhlasí
36,2%
Súhlasí
39%

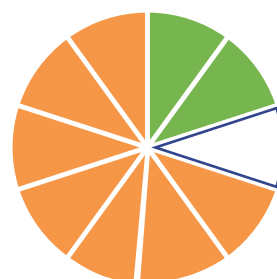
1e) 5. Som súčasťou diania a to ma na online výzvach láka najviac.

Nesúhlasí
56,6%
Súhlasí
18,4%

1f) 6. Chcem byť "in" a to ma na online výzvach láka najviac.

Nesúhlasí
66,6%
Súhlasí
15,3%

1g) 7. Chcem skúsiť niečo nové a to ma na online výzvach láka najviac.

Nesúhlasí
32,5%
Súhlasí
38,9%

1h) 14. Keď sa zapájam do online výziev, prináša mi to dobrý pocit?

Nesúhlasí
37,6%
Súhlasí
18,2%

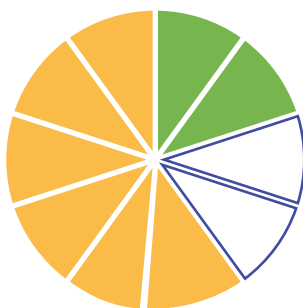

2) ODMIETANIE ONLINE VÝZIEV

2a) 8. Nič ma na online výzvach neláka
a nezaujíma ma to.

Nesúhlasí
55,9%

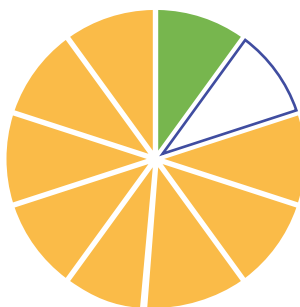
Súhlasí
21,9%

2b) 8. Mám z online výziev strach,
preto to ma to neláka.

Nesúhlasí
74,5%

Súhlasí
9,6%

3) ONLINE VÝZVA POD NÁTLAKOM

3a) 9. Aj keď sa zapojiť nechcem, musím to urobiť, inak budem na smiech.

Nesúhlasí
81%

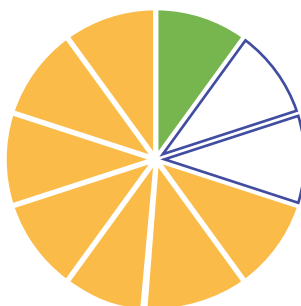
Súhlasí
7,1%

3b) 17. Púšťam sa do online výziev, pretože sa nechcem cítiť odtrčený/á v skupine mojich priateľov.

Nesúhlasí
69,6%

Súhlasí
8,4%

4) VÝZNAM INÝCH NA ZAPOJENIE SA DO ONLINE VÝZIEV

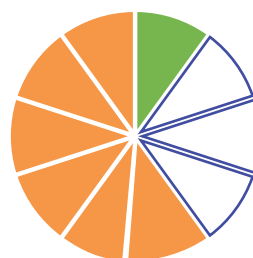
4a) 10. Keď sa zapojím do nejakej online výzvy, mám rád/a, ak sa do nej zapoja aj ostatní.

Nesúhlasí
24,3%
Súhlasí
34%

4d) 16. Rád/a sa zapájam do online výziev, o ktoré ma žiadajú iní ľudia na sociálnych sieťach.

Nesúhlasí
65,8%
Súhlasí
7%

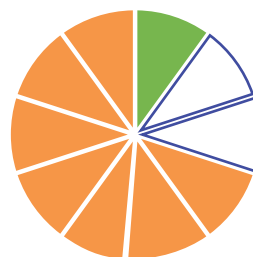
4b) 11. Rád/a sa zapájam do online výziev s viacerými ľuďmi, aby som sa cítil/a súčasťou skupiny.

Nesúhlasí
36,7%
Súhlasí
27%

4e) 19. Keď som požiadaný/á o to, aby som sa zapojil/a do nebezpečnej výzvy, povzbudzuje ma to a zapojím sa.

Nesúhlasí
67,2%
Súhlasí
8,6%

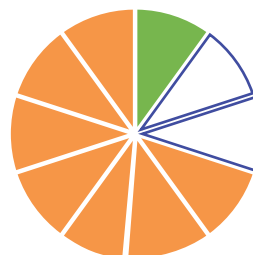
4c) 15. Rád/a sa zapájam do online výziev, o ktoré ma žiadajú moji priatelia na sociálnych sieťach.

Nesúhlasí
45,9%
Súhlasí
15,1%

4f) 20. Ak moji priatelia trvajú na tom, aby som sa zapojil/a aj do výzvy, do ktorej sa zapojiť nechcem, nakoniec to urobím.

Nesúhlasí
66,9%
Súhlasí
9,1%

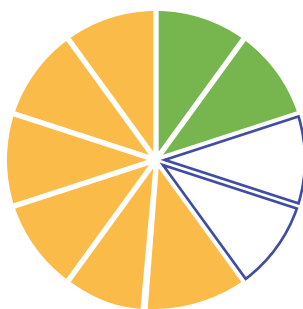

5) KOMUNIKÁCIA O ONLINE VÝZVACH

5a) 12. Rád/a komentujem online výzvy,
do ktorých sa zapájajú iní ľudia.

Nesúhlasí
58,1%

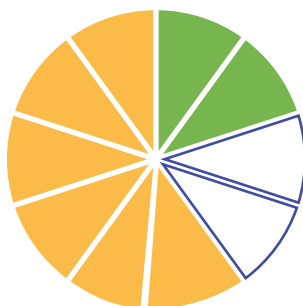
Súhlasí
12,7%

5b) 13. Mám rád/a, ak ostatní hovoria
o tom, čo si myslia o online výzvach,
do ktorých som sa zapojil/a.

Nesúhlasí
58,1%

Súhlasí
12,7%

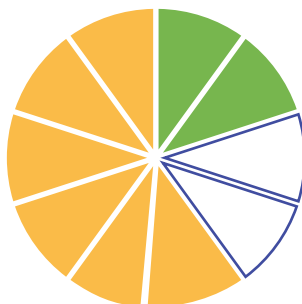

6) IGNOROVANIE RIZIKA

6a) 18. Zapájam sa do online výziev, ktoré sú aktuálne trendom bez toho, aby som sa zamyslel/a nad tým, či je to pre mňa bezpečné alebo nie.

Nesúhlasí
67,1%

Súhlasí
8,7%

6b) 21. Predtým než sa zapojím do internetovej výzvy, zvažujem riziká, ktorým sa môžem vystaviť. (Nie je zahrnutá do korelácií a celkového faktoru Ignorovanie rizika)

Nesúhlasí
25,2%

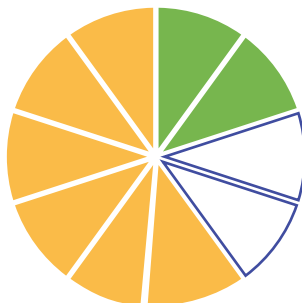
Súhlasí
42,7%

6c) 22. Do online výzvy sa zapojím, aj keď viem, že to môže byť pre mňa nebezpečné.

Nesúhlasí
68,8%

Súhlasí
8,2%

7) KOMUNIKÁCIA S DOSPELÝMI O ONLINE VÝZVACH

7a) 23. V mojom okolí je niekto dospelý, s kým sa môžem otvorene rozprávať o možnom nebezpečí, ktoré so sebou prináša zapojenie sa do online výziev.

Nesúhlasí
36,6%
Súhlasí
31,2%

7c) 25. S mojimi učiteľmi/školskými psychológmi sa môžem otvorene rozprávať o možnom nebezpečí, ktoré so sebou prináša zapojenie sa do online výziev.

Nesúhlasí
37%
Súhlasí
26,1%

7b) 24. S mojimi rodičmi/rodinou sa môžem otvorene rozprávať o možnom nebezpečí, ktoré so sebou prináša zapojenie sa do online výziev.

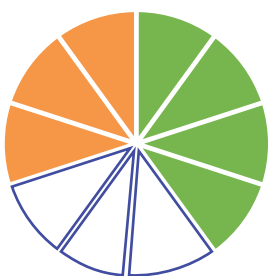
Nesúhlasí
29,9%
Súhlasí
40,5%

8) POZNANIE MOŽNOSTÍ POMOCI

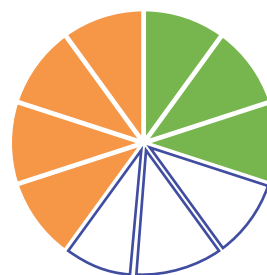
8a) 26. V prípade, že by som sa pri plnení online výzvy dostal/a do nebezpečia, viem, že sa môžem spoľahnúť na pomoc niekoho dospelého v mojom okolí.

Nesúhlasí
25,5%
Súhlasí
43,4%

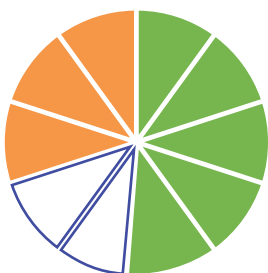
8c) 28. V prípade, že by som sa pri plnení online výzvy dostal/a do nebezpečia, viem, že sa môžem spoľahnúť na pomoc svojich učiteľov/školských psychológov.

Nesúhlasí
35,4%
Súhlasí
27,2%

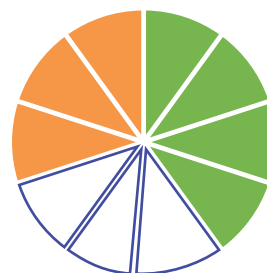
8b) 27. V prípade, že by som sa pri plnení online dostal/a do nebezpečia, viem, že sa môžem spoľahnúť na pomoc svojich rodičov/rodiny.

Nesúhlasí
21,9%
Súhlasí
53,3%

8d) 29. V prípade, že by som sa pri plnení online výzvy dostal/a do nebezpečia, viem že sa môžem spoľahnúť na svojich kamarátov.

Nesúhlasí
22,5%
Súhlasí
43,4%

***Nesúhlasí** – zahŕňa dve krajné odpovede, ktoré vyjadrujú najmenší súhlas s daným tvrdením

***Súhlasí** – Zahŕňa dve krajné odpovede, ktoré vyjadrujú najväčší súhlas s daným tvrdením

Zvyšné % sú vyjadrenia, ktoré hovoria o tom, že s daným tvrdením ani nesúhlasia, ani súhlasia, resp. s ním súhlasia stredne.

Použité zdroje

Abraham, J., Roth, R., Zinzow, H.M., Madathil, K.C., & Wisniewski, P.J. (2022). Applying Behavioral Contagion Theory to Examining Young Adults' Participation in Viral Social Media Challenges. *Transactions on Social Computing*. 5(1-4), 1-34.

<https://doi.org/10.1145/3538383>

Alberts, A., Elkind, D. & Ginsberg, S. (2006). The Personal Fable and Risk-Taking in Early Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence* 36, 71–76.

<https://doi.org/10.1007/s10964-006-9144-4>

Casey, B. J., Getz, S., & Galvan, A. (2008). The adolescent brain. *Developmental review* 28(1), 62–77.

<https://doi.org/10.1016/j.dr.2007.08.003>

Falgoust, G. Winterlind, E., Moon, P., Parker, A., Zinzow, H. & Madathil, K. C. (2022). Applying the uses and gratifications theory to identify motivational factors behind young adult's participation in viral social media challenges on TikTok. *Human Factors in Healthcare*, 2, 100014.

<https://doi.org/10.1016/j.hfh.2022.100014>

IPčko/ Kohútová, V., Lauterbachová, A., Madro, M. & Dvorská, M. (2018). Správanie mladých ľudí a ich rodičov v online priestore.

Dostupné online na

<https://www.ipcko.sk/wp-content/uploads/2018/06/VY%CC%81STUPY-VY%CC%81SKUMU-1.pdf>

The Jamovi project (2022). jamovi.(version 2.5) [Computer Software].

Získané z <https://www.jamovi.org>

Janošová, P. (2016). Adolescence. Mladá dospelosť. In M. Blatný (Ed.) *Psychologie celoživotného vývoje*. (99–116). Praha: Karolinum.

Levine, L.E. & Munsch, J (2016). *Child development from infancy to adolescence: An active learning approach*. California: Sage Publishing.

Nail, P.R., McDonald, G. & Levy, D.A. (2000). Proposal of four-dimensional model of social response. *Psychological bulletin*, 126(3), 454-470. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.126.3.454>

Steinberg, L. (2005). Cognitive and affective development in adolescence. *Trends in cognitive science*. 9(2), 69–74.

<https://doi.org/10.1016/j.tics.2004.12.005>.

Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie. Proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál. 576s.